

в пізнанні досягти сутності прекрасного. Цей процес потребує високої концентрації духу і призводить до усвідомлення, що те, що людина знайшла у зовнішньому світі як загальну причину буття, міститься в ній самій, складаючи її власну сутність, пошук якої становить дійсний зміст людського життя. Діалог сягає свого апогею у сцені з Алквіадом — колишнім учнем Сократа, який в панегірику на честь свого вчителя порівнює Сократа з Еротом, адже Сократ своїм прагненням істини, добра і краси не тільки уособлює сенс філософії, але й постає втіленням Еротом.

O.V. Александрова

ПІРРОН (Πύρρων) з Еліди (бл. 365 — бл. 275 до н. е.) — давньогрецьк. філософ, засновник скептицизму. Хоча скептичні тенденції були досить потужними в античній літературі (Гомер, Архілох, Еврипід) та філософії (*Ксенофан*, *Зенон Елейський*, *Горгій*, Протагор, *Демокрит*), П. першим надав їм завершено-систематизованого вигляду. Як повідомляє Діоген Лаертський, П. навчався в Брісона з Гераклеї, потім — у Демокрітового послідовника *Анахарсіса з Абдер*, разом із яким брав участь у поході Александра Македонського на Схід, де спілкувався з інд. гімносфістами та магами. Після повернення (після 323 до н. е.) заснував власну школу в Еліді, де з великої поваги до нього з боку елідян був обраний верховним жерцем, а афіняни вшанували П. почесним афінським громадянством.

Як і Сократ, П. не писав творів, а висловлював своє вчення лише в усних промовах та стверджував його прикладом свого власного життя. Про його погляди відомо із записів учнів, передусім Тімона Фліунтського. Діоген Лаертський стверджує можливість східного впливу на формування філософської позиції П. Якщо це справді мало місце, то твердження *Геракліта* та Демокріта про недосконалість чуттєвого сприйняття в пізнанні світу, співставлені з брахманістською концепцією «*майї*» про ілюзорність та оманливість навколишньої феноменальної дійсності (сприйнятого від гімносфістів Індії) цілком логічно привели П. до заперечення можливості істинного знання про природу речей та утримання від будь-яких категоричних означень щодо неї. Таким чином, П. «нічого не називав ні прекрасним, ні потворним, ні справедливим, ні несправедливим і взагалі вважав, що істинно ніщо не існує, а людські вчинки керуються лише законом і звичаєм, —

бо ніщо не є більшою мірою одне, ніж інше». Отже, за П., глибинна сутність речей прихована за їх наочністю і не відкривається в чутевому сприйнятті внаслідок його релятивно-суб'єктивного характеру. Тому стосовно речової реальності взагалі неможливе будь-яке твердження або заперечення, а уявлення про неї не можна вважати істинними або хибними. Звідси найбільш поміркована позиція – «утримання від суджень», «епохе» (про будь-що казати «це і так, і не так», або «це ні так, ні не так»); байдуже ставлення до зовнішньої предметності – «афасія», відстороненість; перебування в повній духовній незалежності від усього оточуючого – «атараксія», незворушність; повна відчуженість від усього існуючого – «анатія», безпристрасність, позбавленість будь-яких почуттів. Повна автономія особистості – саме таким має бути стан мудреця, що відмовився від розумного пояснення дійсності – «евдемонія», «блаженство». За П., лише таким шляхом можна наблизитись до істинного знання, що належить богам.

У цілому, скептицизму П. притаманна морально-психологічна орієнтація, на відміну від логіко-гносеологічної спрямованості продовжувачів скептичної традиції – *Енесідема* та Секста Емпірика.

Є.В. Козлов

ПІТАГОР, Піфагор (Πυθαγόρας). Власне про П. відомо надзвичайно мало, і укладання його філософської біографії чи життєпису складне. Місце народження подається відмінно – за свідченнями учня *Арістотеля* Арістоксена з Таренту П. був тіренцем з острова Лемносу, а, отже, мав пегрецьке походження. Загальноновизпаною є думка, засвідчена *Гераклітом*, Геродотом, оратором Ісократом, що П., син Мнесарха, нар. на острові Самосі. Походив з аристократичного роду. Мав відповідну освіту та виховання, що виявлялося на типі організації, заснованої П. Пітагорійський союз розглядають як аристократичну гетерію, яка розвинулась в межах демократичних спільнот.

Як і перші філософи П. багато подорожував, зокрема до Єгипту. Геродот наполягав на спорідненості основних пітагорійських вчень з єгипетськими віруваннями. Своєрідні релігійно-політичні та філософські погляди визначили і звичай життя в союзі, які отримали назву «пітагорійського стилю життя». Всі члени спільноти при вступі відмовлялися від приватного майна й передавали до спілки; до першого,